

Voorwoord

De toenemende digitalisering brengt ingrijpende veranderingen met zich mee, in allerlei sectoren. Nieuwe mogelijkheden voor communicatie, monitoring en analyse roepen vragen op. Wat is de positie van de mens in deze omgeving, hoe staat het met data, met privacy, wat doen algoritmes en wat willen gebruikers eigenlijk? Begeleidingsethiek is ethiek die zich specifiek met dit soort vragen bezighoudt. Hij is gebaseerd op techniekfilosofie, die uitgaat van eeuwenoude verwevenheid tussen mens en technologie.

De Aanpak Begeleidingsethiek is een concrete aanpak waarin betrokkenen met elkaar in dialoog gaan over de effecten van de nieuwe technologie én de waarden die daarbij in het geding komen. Dat zijn vaak waarden gelieerd aan autonomie van de gebruiker, efficiëntie van het proces, transparantie van het algoritme, privacy, et cetera.

Tijdens de sessie komen verschillende stakeholders als gebruikers, ontwikkelaars, beleidsvormers en beslissers met elkaar in gesprek. Na de dialoog hebben de deelnemers ethische handelingsopties gegenereerd, waarvan verschillende vaak direct opgepakt kunnen worden. Er is gezamenlijk gekeken welke waarden we in het digitale domein belangrijk vinden en hoe we die willen verankeren en borgen in digitale processen en handelingen. Dit alles om ook bij verdere digitalisering op het vertrouwen van de samenleving en de participanten kunnen blijven rekenen. Dit is niet in één stap te realiseren het is een continu proces waarin deze workshop een schakel is.

Workshop aanpak begeleidingsethiek

Initiatiefnemers: Jhoties Sewnandan (PNH)

Moderatoren: Daniël Tijink (ECP)

Op 29-06-2022 organiseerde PNH op initiatief van Jhoties Sewnandan (PNH) een sessie begeleidingsethiek over de casus 'Engineeringskosten opdrachtgever'. Aan de workshop namen 6 deelnemers (zie bijlage voor specificatie) deel onder leiding van Daniël Tijink (ECP) en Jhoties Sewnandan (PNH).

De doelstelling is tweeledig:

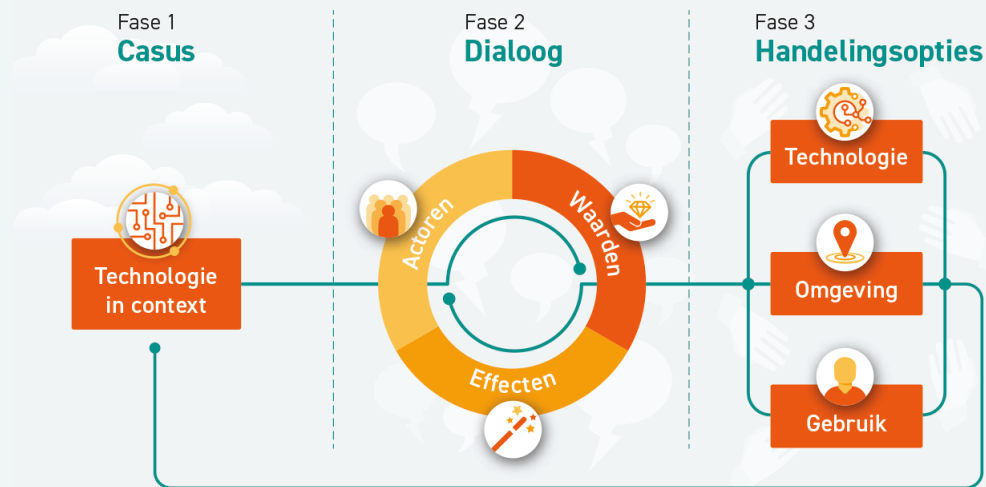
- ▷ Leren tijdens de workshop
- Welke effecten, waarden en actoren worden genoemd
- Welke handelingsopties zijn er om de toepassing te verbeteren
- ▷ Leren over de Aanpak Begeleidingsethiek
- Hoe kan de organisatie deze methodiek gebruiken rondom ethische kwesties en technologie-implementaties

Het verslag bevat de volgende elementen:

- ▷ Toelichting op de Aanpak Begeleidingsethiek
- ▷ Weerslag van de workshop

Aanpak begeleidingsethiek

De aanpak bevat de volgende fasen:

Fase 0 Introductie

Introductie over de doelstelling en een toelichting op het model en het gedachtengoed

Fase 1 Toelichting

Hoe ziet de technologie eruit en in welke context wordt deze toegepast

Fase 2 Dialoog

- ▷ Een korte ronde waarin de deelnemers aan de workshop de betrokken actoren benoemen
- ▷ Brainwrite waar deelnemers mogelijke effecten benoemen en bespreken
- ▷ Benoemen van waarden die een rol spelen bij die effecten

Fase 3 Handelingsopties

In gezamenlijke groep gaan de deelnemers op zoek naar handelingsopties vanuit de technologie, de omgeving en het individu.

Fase 1

Technologie en context

Uitleg over de toepassing/technologie

De toepassing/technologie omvat een dataoplossing om de engineeringskosten van projecten te analyseren met de intentie om kengetallen en omgevings-/projectkenmerken te achterhalen. Deze resultaten worden vervolgens toegepast om kostenramingen voor nieuwe projecten uit te voeren met het doel om trefzekerder te zijn in de kosteninschatting.

Fase 2

Dialogo

In deze tweede fase gaan de deelnemers in gesprek over wie er betrokken zijn bij de inzet en het gebruik van project engineeringskosten analyse tooling. Ook buigen zij zich over de positieve en negatieve effecten van deze inzet, en benoemen zij belangrijke waarden waar rekening mee gehouden moet worden bij de inzet van een dergelijke toepassing.

Actoren:

Bij de actoren is de vraag wie er betrokken is of geraakt wordt door de case. De deelnemers aan tafel vertegenwoordigen al een deel van die actoren. Ze noemen de volgende betrokkenen:

- Kostendeskundige
- Manager Project Beheersing
- Contract Manager
- Project Manager
- Beleid
- Management Team
- Samenwerkingspartners: gemeentes, RWS, waterschappen, vervoersregio, Royal FloraHolland, Prorail
- Ingenieursbureaus
- Ambtelijke en dagelijks opdrachtgevers
- Provinciale staten
- Projectcontrol
- EPT beheer
- Programmacontrol
- Provincie Noord-Holland als organisatie

De vraag aan de deelnemers was om in het vervolg van de sessie ook te proberen vanuit deze perspectieven hun inbreng te geven.

Effecten:

De vraag is hier welke positieve en negatieve effecten de invoering en het gebruik van project engineeringskosten analyse tooling hebben.

Positieve effecten

- Inzicht in reële kosten
- Verklaring engineeringskosten
- Minder discussie met stakeholders
- Vooraf meer kritische vragen, is dit wel reëel, klopt dit, willen we dit? Is dit optimaal?
- Efficiënter inzetten van capaciteit
- Beter plannen
- Projectkosten beter voorspelbaar
- Betere prognoses
- Minder over/onderbesteding

Negatieve effecten

- Kost veel energie om de gegevens boven water te halen
- Afgerekend worden op kentallen die uniciteit van project niet meenemen
- (Management) Focus op absolute percentages
- Beeld klopt niet bij complexe werkelijkheid
- Niet meer denken, klakkeloze invuloefening
- Geschreven tijd door medewerkers is zichtbaar in de data

Waarden:

De relevante waarden zijn door de facilitators geïnventariseerd terwijl de deelnemers bezig waren met het benoemen van effecten. Achter veel effecten gaan waarden schuil. Die lijst is gedeeld met de deelnemers en door hen besproken en aangevuld. Dat leverde de volgende lijst met waarden op:

Waarden	
Transparantie	Privacy
Effectiviteit	
Werkveiligheid	
Professionaliteit	
Efficiëntie	

Fase 3

Handelingsopties

In het proces van het opstellen van de handelingsopties zijn de waarden uit de vorige fase meegenomen. De deelnemers kregen een uitleg over de verschillende categorieën binnen de handelingsopties. Het kan bijvoorbeeld gaan over het ontwerp van de technologie, het aanpassen van de omgeving waarbinnen de toepassing functioneert en het gedrag van mensen. De deelnemers worden in drie werkgroepen verdeeld en gaan ieder aan de slag met een van deze drie gespreksonderwerpen. Dat leidt tot handelingsopties per categorie.

Technologie:

- Database met kengetallen. Per project: om vergelijking makkelijk te maken vooraf/achteraf;
- Data gebaseerd op echte getallen;
- Met meerdere projecten kalibreren;
- Relevante omgevings-/projectkenmerken meenemen ter verklaring;
- Anonimiseren medewerkers/filteren;
- In beeld brengen wijziging scope van project;
- Scopewijzingen koppelen aan categorieën.

Omgeving:

- Tussentijds resultaten delen met zijdelings betrokkenen tijdens de ontwikkeling van de dataoplossing;
- Breed netwerk gebruiken om data boven water te halen;
- Tussentijdse herijking projecten/bijsturen lopende projecten;
- Rode draden uit de data en verbeterpunten/lessons learned benoemen en beleggen.

Mens:

- Afspraken met project control om data te plaatsen;
- Resultaten project in de juiste context presenteren;
- Handleiding maken, rondje vakgroepen;
- Voorlichting en training;
- Wederzijds inzicht bieden/begrip kweken in elkaars belangen;
- Verbeterpunten opnemen in training.

Terugblik en afronding

Aan het einde van de workshop wordt teruggekeken en besproken wat de Aanpak Begeleidingsethiek concreet heeft opgeleverd. De deelnemers geven aan dat het veel nieuwe inzichten oplevert en dat er in korte tijd veel wordt gerealiseerd. Daarnaast wordt de brede groep van deelnemers als meerwaarde ervaren. De combinatie van een duidelijke casus, enthousiaste deelnemers, en een aanpak die zorgt voor duidelijke uitkomsten in een korte tijd was dus een succes.

De deelnemers

1. **Dineke Mulderij** Portfoliohouder INFRA (Opdrachtgever/eigenaar casus)
2. **André Bijl-Weisz** Kostendeskundige PNH (casushouder)
3. **Jerry Tjong-a-Hung** Kostendeskundige VRA
4. **Anne-luuk Groenhagen** Projectmanager
5. **Eveline Helder** Datascientist
6. **Sandór L' Ami** Manager projectbeheersing

Moderatoren:

Daniël Tijink (ECP), Jhoties Sewnandan (PNH)

